

مسائل اجتماعی

هشت پرسش جامعه‌شناختی جامعه ایرانی

مؤلف:

دکتر طاها عشایری - فاطمه نامیان

روش‌شناسان

جامعه‌شناسان

سرشناسه: عشایری، طاهّا، ۱۳۶۵-
عنوان و نام‌پدیدآور: مسائل اجتماعی در ایران: هشت پرسش جامعه‌شناختی جامعه ایرانی
تألیف: دکتر طاهّا عشایری - فاطمه نامیان

مشخصات نشر: جامعه‌شناسان و روش‌شناسان
مشخصات ظاهری: ۵۱۶ ص: جدول، نمودار
شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۶۴۳۹-۲۱-۳؛ ۹۷۸-۶۰۰-۲۲۳-۵۰۲-۲

وضعیت فهرست نویسی: فیا
یادداشت: عنوان دیگر: هشت پرسش جامعه‌شناختی جامعه ایرانی (آنومی اجتماعی، ... خودکشی ساختاری)

موضوع: مسائل اجتماعی - ایران
Social problems -- Iran
موضوع: جامعه‌شناسی - ایران
Sociology -- Iran

موضوع: جامعه‌شناسی - پرسش‌ها و پاسخ‌ها
موضوع: Sociology -- Questions and answers
موضوع: انحراف اجتماعی - ایران
Deviant behavior -- Iran

شناسه افزوده: نامیان، فاطمه، ۱۳۷۵-

رده‌بندی کنگره: ۱۳۹۷ ۸۶۵ HN

رده‌بندی دیویی: ۳۶۱/۱۰۹۵۵

شماره کتابشناسی ملی: ۵۵۸۱۷۸۱

با همکاری انتشارات روش‌شناسان

روش‌شناسان

جامعه‌شناسان

مسائل اجتماعی در ایران: هشت پرسش جامعه‌شناختی جامعه ایرانی
دکتر طاهّا عشایری - فاطمه نامیان

چاپ اول: ۱۳۹۸ تهران / تعداد: ۲۰۰ نسخه

قیمت: ۷۸۰۰۰ تومان / چاپ و صحافی دیجیتال: نگین

شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۶۴۳۹-۲۱-۳؛ ۹۷۸-۶۰۰-۲۲۳-۵۰۲-۲

همه حقوق چاپ نشر برای ناشر محفوظ است.

حروفچینی، نمونه‌خوانی و صفحه‌آرایی: جامعه‌شناسان و روش‌شناسان

ویراستاری: گروه ویراستاری انتشارات جامعه‌شناسان و روش‌شناسان

فروشگاه و نمایشگاه مرکزی:

تهران، خیابان انقلاب، رویروی درب اصلی

دانشگاه تهران، پاساژ فروزنده، پلاک ۲۱۷

کتابفروشی جامعه‌شناسان

تلفن: ۶۶۹۵۹۶۸۰-۸۱ ۶۶۰۰۰۰۵۱

تلفن دفتر نشر: ۶۶۹۶۹۶۲۰

این اثر، مشمول قانون حمایت مولفان و مصنفان و هنرمندان مصوب
۱۳۴۸ است، هر کس تمام یا قسمتی از این اثر را بدون اجازه مولف
(ناشر) نشر یا پخش یا عرضه کند مورد پیگرد قانونی قرار خواهد گرفت.

WWW.JAMEESHENASAN.COM

Email: RaveshP20@gmail.com

Email: sociologists15@gmail.com

فهرست

پیشگفتار.....	۱۳
فصل اول: پارادایم‌های اجتماعی و پاسخ به پرسش بنیادین جامعه‌شناسی.....	۱۹
مقدمه.....	۱۹
مفهوم مسئله.....	۲۳
مکانیسم شناخت مسئله.....	۲۶
خصایص کلی مسئله اجتماعی.....	۲۷
پرسش‌های بنیادی جامعه‌شناسی.....	۲۸
سرخ پارادایم تحلیلی-نظری مسائل اجتماعی.....	۳۵
اشکال سه‌گانه پارادایم جامعه‌شناسی.....	۳۹
- نظریه تضاد-رادیکال.....	۶۲
خلاصه نظریه تضاد.....	۶۴
مفاهیم مرکزی نظریه تضاد.....	۶۵
- نظریه کنش متقابل نمادین.....	۶۷
خلاصه نظریه وفاق، تضاد و تعامل نمادین.....	۷۴
نظریه عمده جامعه‌شناسی و مسائل اجتماعی.....	۷۶
سرخ‌شناسی واینبرگ و رابینگتن از مسائل نظری جامعه‌شناسی.....	۷۷
نتیجه‌گیری.....	۷۹
خلاصه دیدگاه سیاسی در باب مسائل اجتماعی.....	۸۵
منابع.....	۸۶
بخش اول مسائل اجتماعی کلان-ذهنی.....	۹۱
مقدمه.....	۹۱

فصل دوم سنجش آنومی در ساختار تاریخی-اجتماعی جامعه ایرانی..... ۹۳

۹۳.....	مقدمه .....
۹۷.....	- تاریخچه و مفهوم آنومی .....
۱۰۲.....	تعاریف آنومی از نگاه اندیشمندان .....
۱۰۹.....	سنخ‌های آنومی .....
۱۱۴.....	نظریه‌های تبیین‌گر آنومی اجتماعی .....
۱۲۴.....	مطالعات تجربی آنومی در ساخت اجتماعی ایرانیان .....
۱۲۵.....	سطوح کلی آنومی .....
۱۲۶.....	شناختن حجمی اندازه اثر پژوهش آنومی ایرانیان .....
۱۲۷.....	خلاصه و نتیجه‌گیری .....
۱۳۴.....	منابع .....

فصل سوم: خلق بی‌تفاوتی اجتماعی، ساختار اجتماعی و سیاسی ۱۴۵

۱۴۵.....	مقدمه .....
۱۴۶.....	مفهوم بی‌تفاوتی .....
۱۴۷.....	بی‌تفاوتی از نگاه اندیشمندان .....
۱۵۰.....	سنخ‌شناسی بی‌تفاوتی اجتماعی .....
۱۵۱.....	نظریه‌های تبیین‌گر بی‌تفاوتی مدنی .....
۱۵۵.....	نظریه لوث (پخش) مسئولیت؛ جان دارلی و بی. لاتان .....
۱۶۰.....	فردیناند تونیس: همیشافت و گزشتافت .....
۱۶۵.....	سنخ‌شناسی نظری بی‌تفاوتی در مطالعات ایرانی .....
۱۶۶.....	پژوهش تجربی بی‌تفاوتی اجتماعی ایرانیان .....
۱۶۷.....	مکانیسم‌های اثرگذار بر بی‌تفاوتی اجتماعی ایرانیان .....
۱۶۹.....	خلاصه و نتیجه‌گیری .....
۱۷۳.....	منابع .....

فصل چهارم: قانون‌گریزی، تاریخ و فرهنگ اجتماع ۱۸۳

۱۸۳.....	مقدمه .....
۱۸۷.....	مفهوم قانون و قانون‌گریزی .....
۱۸۹.....	سنخ‌بندی‌های قانون .....
۱۹۱.....	نظریه تبیین‌گر قانون‌گریزی .....
۲۰۶.....	سنخ‌شناسی نظری-تجربی پژوهش قانون‌گریزی .....
۲۰۷.....	خصیصه پژوهش قانون‌گریزی در ایران .....

۲۰۸	مطالعات تجربی قانون‌گزینی در ایران
۲۰۹	مکانیسم‌های اثرگذار بر قانون‌گزینی در ایران
۲۱۱	خلاصه و نتیجه‌گیری
۲۲۱	تشریح‌شناسی و قانون‌گزینی
۲۲۲	منابع

فصل پنجم: فساد، ساختار سیاسی و فرهنگ ۲۲۹

۲۲۹	مقدمه
۲۳۱	مفهوم فساد
۲۳۲	ساختار سیاسی فساد
۲۳۸	نظریه‌های تبیین‌گر گونه‌های فساد
۲۴۴	منطق نظری حکمرانی خفیه
۲۵۲	نظام سیاسی متمرکز
۲۵۵	ساختار نظری-تجربی فساد در ایران
۲۵۶	پژوهش تجربی فساد در ایران
۲۵۶	اندازه اثر پژوهش تجربی فساد در ایران
۲۵۸	خلاصه و نتیجه‌گیری
۲۶۰	مکانیسم‌های جامعه‌شناختی کاهش فساد
۲۶۴	منابع

بخش دوم: مسائل اجتماعی خرد-عینی ۲۷۵

۲۷۵	مقدمه

فصل ششم: مواد مخدر، خرده‌فرهنگ و هنجارهای تسهیل‌گر ۲۷۷

۲۷۷	مقدمه
۲۸۰	مفهوم مواد مخدر و سوءمصرف آن
۲۸۱	تمایز مصرف و سوءمصرف
۲۸۱	تمایز اعتیاد و وابستگی
۲۸۲	ساختار بندی مواد برحسب تأثیرگذاری بر جسم و مغز
۲۸۳	گام‌های مصرف مواد مخدر
۲۸۴	فهم جامعه‌شناختی مصرف مواد
۲۸۵	نظریه‌های تبیین‌گر مواد مخدر و اعتیاد
۲۹۴	ساختار بندی هنجارهای اجتماعی

۳۹۷	گونه‌شناسی هنجارهای تسهیل‌گر مواد مخدر.....
۳۱۱	سنخ‌شناسی تجربی نظریه پژوهش اعتیاد.....
۳۱۶	خلاصه و نتیجه‌گیری.....
۳۲۱	منابع.....

فصل هفتم: شکندگی کانون زناشویی به‌مثابه کنش زناشویی - خانوادگی..... ۳۳۱

۳۳۱	مقدمه.....
۳۳۵	مفهوم طلاق.....
۳۳۵	سنخ، الگو، گانه طلاق در اجتماع.....
۳۳۶	شاخص، معیار، معیار طلاق.....
۳۳۶	نظریه‌های تبیین‌گر طلاق.....
۳۵۲	مدل نظری تجربی، مدل در پژوهش ایرانی.....
۳۵۳	خصیصه‌های سکشی، بخش تجربی طلاق.....
۳۵۳	مطالعات تجربی طلاق در اجتماع ایرانی.....
۳۵۴	اندازه اثر پژوهش طلاق در ایران.....
۳۵۷	خلاصه و نتیجه‌گیری.....
۳۶۳	منابع.....

فصل هشتم: خودکشی، ناکامی ساختاری و هنجارهای اجتماعی..... ۳۷۳

۳۷۳	مقدمه.....
۳۷۷	مفهوم خودکشی.....
۳۷۷	تاریخ ظهور مفهوم خودکشی.....
۳۷۸	مفهوم خودکشی از نگاه اندیشمندان.....
۳۸۲	سنخ‌بندی خودکشی‌گرایی.....
۳۸۳	نظریه‌های تبیین‌گر خودکشی در اجتماع.....
۳۸۸	مدرنیته و سنخ خودکشی دورکیم.....
۳۹۳	انسان‌شناسی خودکشی.....
۳۹۹	پژوهش تجربی خودکشی در ایران.....
۴۰۰	اندازه اثر پژوهش خودکشی.....
۴۰۱	-الگوشناسی خودکشی در کشور طی سال‌های ۱۳۹۰-۱۳۹۴.....
۴۰۹	-وضعیت خودکشی مردان در استان‌های کشور.....
۴۱۱	خلاصه و نتیجه‌گیری.....
۴۱۴	منابع.....

۴۲۳	فصل نهم: سلطه مردان، تاریخ و خشونت علیه زنان
۴۲۳	مقدمه
۴۲۴	مفهوم خشونت
۴۲۴	خشونت از نگاه اندیشمندان
۴۲۷	سنگ‌بندی خشونت
۴۲۸	نظریه‌های تبیین‌گر خشونت علیه زنان
۴۴۱	نظام خانوادگی سراسر دنیا: گونه‌شناسی تجربی تود
۴۴۳	سنگ‌بندی نظری-تجربی پژوهش ایرانی خشونت زنانه
۴۴۴	سطح خشونت علیه زنان ایرانی
۴۴۴	پروژه‌های تجربی خشونت علیه زنان
۴۴۸	خلاصه و نتیجه‌گیری
۴۵۷	منابع
۴۶۹	فصل دهم: جامعه‌شناسی و آینده پژوهی جامعه ایران
۴۶۹	خلاصه بحث‌ها
۴۹۰	آینده‌پژوهی مسائل ایران
۴۹۰	مکانیسم‌های حل مسائل اجتماعی کشور
۴۹۸	سنجش مسائل اجتماعی
۴۹۹	فهرست اعلام

پیشگفتار

زندگی اجتماعی، امری فرایندی است، آغاز آن از سطح ساده به سمت تمایزیابی، تخصص و پیچیدگی در جریان است. فرایند این تمایزیابی و تخصص مثل یک شمشیر دولبه‌ای با محاسن و معایبی همراه است. توسعه و تخصص در کنار مسائل اجتماعی و بحران‌های زیست‌محیطی، اعتیاد، نزاع خیابانی، طلاق، فردگرایی، قتل و خشونت ه‌راد زندگی جمعی شده‌است. نظریه نوسازی و گذار از گردونه‌های تاریخی، سوای پیشرفت به انسان‌ها می‌دهد، اما غافل از گرداب مسائل و گریبان‌گیری اعتیاد، قتل، مالاق، خودکشی، کاهش اعتماد، ناامنی اجتماعی، ترس از جرم، قانون‌گریزی و بزه‌کاری‌های اجتماعی که جزئی از توسعه شده‌است. همیشه برای اندیشمندان و متفکران این پرسش پیش می‌آید: "عصری که زندگی می‌کنیم، بهترین است یا بدترین؟" بی‌شک جامعه ایرانی به نسبت گذشته خود، توسعه‌یافته‌تر شده، گرچه این خصیصه تمامی اجتماع بشری است که منادی تحول و رفاه اجتماعی است. در هر جامعه بشری در رده‌های تاریخی، حوادثی پیش می‌آید که منجر به ظهور احساس منفی، دغدغه‌دستی و نگرانی اجتماعی می‌شود و این نشان‌دهنده مسئله اجتماعی و نگرانی‌هایی است که مردم نسبت به آینده جامعه و نسل خود دارند. جامعه بدون مسائل اجتماعی محال در تداوم است. جامعه فعلی ایران در کنار توسعه و تحول مثبت خود، شاهد مسائل و نگرانی‌هایی است. نمونه این نگرانی عمده، بی‌ثباتی بازار در سال ۱۳۹۷ است که نگرانی اجتماعی مردم در حوزه خانواده، دانشگاهی، سرمایه‌گذاری آینده، امنیت غذایی، صنعتی را بشدت تحت شعاع خود قرارداد. به‌طوری که باعث فرو ریزش طبقه متوسط به سمت فقر و فقرگرایی شدید گروه‌های فقیر گردید و شکاف اجتماعی عمده میان طبقات (بالا، متوسط و پایین) ایجاد کرد. همه این‌ها، کنش اجتماعی است و نیازمند فهم، تبیین و کاوش جامعه‌شناختی است، در بعد تاریخی، عده‌ای این بی‌ثباتی‌ها را به دوران گذار (مکانیکی به پسا مکانیکی-نوسازی) نسبت می‌دهند و گاهی متفکرانی علت را در مطالعات شرق‌شناسی، ساختار شخصیتی و رفتاری مردم جستجو می‌کنند و به تاریخی بودن مسائل معتقد هستند. در این معنا هم‌صدا با متفکران شرق‌شناسی و

جریان نوسازی، مسائل و بی‌توسعه‌گی را به ذات، شخصیت، فرهنگ و روان انسان‌ها نسبت می‌دهند، اما رفتار جامعه‌شناسانه، نه از جبر، بلکه از اقتصاد، فرهنگ، سیاست و اجتماع به‌جای تعیین‌گرایی صحبت می‌کند، بیشتر مکانمندی را مهم می‌داند. آنچه در این میان دیده می‌شود، بیشتر ارتباط چند مسئله اجتماعی باهم ازجمله آنومی اجتماعی، بی‌تفاوتی اجتماعی، فردگرایی، قانون‌گریزی و بی‌توجهی به قانون، فساد و بحران سرمایه اجتماعی را در این‌گونه بی‌ثباتی اجتماعی و بی‌قاعدگی و بی‌هنجاری مؤثر می‌داند و در ارتباط با آن خشونت علیه زنان، طلاق، اعتیاد و خودکشی را حاصل این‌گونه خصیصه‌های تاریخی یک اجتماع تلقی می‌کنند. وقتی از مردم در باب اجتماع سؤال می‌شود، چه مردم عادی و چه متفکران، از دردمندی و دغدغه اجتماعی صحبت می‌کنند، افکار و دغدغه‌های آن‌ها گاهی راهگشای جامعه‌شناسان می‌شود، به کمک جامعه‌شناسان می‌شتابند، در ایده دادن و کمک به شناخت مسئله اجتماعی بسیار کار باز هستند. آن‌ها در نظرسنجی، کوهی از مشکلات به همراه نداشتن راه‌حل استراتژیک و سیاست‌گذاری علمی برای مقابله با آن را بیان می‌کنند. برخی‌ها به مسئله اقتصادی، برخی به مسائل اجتماعی و گروهی به مسائل فرهنگی و سیاسی اشاره می‌کنند؛ درحالی‌که جامع‌شناسان اجتماعی، کار حاکمان و دولت‌مردان نیست و تنها کار جامعه‌شناسان است، اما پرداختن به مسائل اجتماعی و شناسایی و ارائه مکانیسم‌های مقابله با آن کار جامعه‌شناسان است. این امر یکی از دغدغه‌های اساسی علم جامعه‌شناسی محسوب می‌شود. به تعبیر دورکیم، اگر جامعه‌شناسی دردی از اجتماع را حل نکند، نباید یک ساعت هم دوام بیاورد.

کتاب پرسش‌های هشتگانه مسائل اجتماعی نشان می‌دهد که مسائل اجتماعی چیست، چگونه در فرایند تاریخی شکل و ظهور یافته و چه راه‌حل‌هایی دارد. این کتاب همه مسائلی را مطرح می‌کند که دغدغه تمامی کسانی است که برای جامعه اجتماعی جامعه ایرانی اهمیت قائل‌اند. وقایع اجتماعی، حوادث، وقوع اتفاقات منفی، بازگوکننده و انعکاس‌دهنده رواج فردگرایی، کاهش نوع‌دوستی، رواج بی‌تفاوتی اجتماعی، عبور از قانون و سایر مسائلی است که جامعه‌شناسان، مدیران و سیاستمداران را به کنکاش وامی دارد تا سیاست‌گذاری اجتماعی فرهنگی متناسب برای آینده‌ای متعادل‌تر ایجاد نمایند و دغدغه و تلاش‌های جامعه‌شناسان را بیشتر کانون توجه برای ایجاد جامعه عاری از مسائل اجتماعی، قرار دهند. کتاب حاضر ضمن رجوع به آثار منتشرشده درباره مسائل اجتماعی ایران و الگو گرفتن از آن‌ها، سعی کرده، رویکرد جدیدی در

باب مسائل اجتماعی داشته باشد و به مهم‌ترین چالش‌های اجتماعی کشور که دغدغه امروز و فردای ما را تشکیل می‌دهد و به دلسوزانی که برای آن‌ها، نسل آتی مهم است و به جامعه ایرانی و تبدیل آن به جامعه عاری از مسئله اجتماعی علاقه‌مند هستند، توجه نموده است. کتاب مسائل اجتماعی خود را متعهد به بازگویی و شناسایی و حل مسائل اجتماعی مهم ایران می‌داند. این کتاب، دیدگاه جامعه‌شناسی را با طرح هشت پرسش اساسی در باب اوضاع کلی جامعه ایرانی و پاسخ به آن معرفی می‌کند و کفایت و اهمیت جامعه‌شناسی را در پاسخ، تبیین و تحلیل آن‌ها بازگو می‌کند. ۱. علت مهم شکل‌گیری آنومی تاریخی-اجتماعی چیست؟ ۲. فساد در ساختار اجتماعی چگونه ظاهر گرفته؟ ۳. انسان‌ها چرا متمایل به ناهمخوانی با قانون اجتماع هستند؟ ۴. چرا نسبت به همدیگر بی‌تفاوت (فردگرایی منفی) شده‌ایم؟ ۵. اعتیاد و مصرف مواد مخدر، چرا افراد بیشتری را به خود جذب می‌کند؟ ۶. چگونه و به چه دلیل ضمن اینکه از ارزش حیات با خبر هستیم، دست به خودکشی می‌زنیم؟ ۷. هم‌زمان با قرن بیست و یکم، برای چه با دیدار خشونت زنان مواجه هستیم؟ ۸. یا اینکه ایرانی‌ها خانواده‌دوست و جمع‌گرا هستند، چرا همچنان تن به طلاق می‌دهند؟ آیا نظام خانواده ایرانی، بحرانی نوین را تجربه کرده و در حال فروپاشی یا ساخت‌یابی مجدد است؟

کتاب فعلی به این امید نوشته شده است که برانگیزنده روح اجتماعی و شور و شوقی "به تعبیر امیل دورکیم که وامدارشان هستیم، باشیم" و امداد باشیم که با شناخت عمیق مسائل اجتماعی، روح جمعی را تقویت کنیم، در برابر فردگرایی منفی مقاومت کنیم. در مواقع تحریم‌ها، مقاوم باشیم، نه غرور، و دوست، جمع‌گرا باشیم. از احتکار کالا دست برداریم. به طبقه‌های پایین جامعه بیشتر بیندیشیم، این کتاب انعکاس‌دهنده شور و هیجان جمعی ما ایرانیان برای بهره‌برداری از شریک اجتماعی فعلی است که درگیر آن هستیم و در درون تک‌تک ما وجود دارد. همه ما اعضای واحد یک اجتماع هستیم. به هر روی، لطمه خوردن هر یک از افراد اجتماع، تضعیف همه است. همان‌گونه که فکر و تعالی و رفاه دیگران، نوعی تعالی و رفاه و آسایش جمعی همه است. فردگرایی، ریشه فضیلت‌های اجتماعی را می‌خشکاند، قانون‌گریزی، تیشه بر ریشه بنیه‌های فرهنگی-اجتماعی می‌زند. فساد، تباهی‌آور و خشک‌کننده برکت اجتماعی است. نفاق و دورویی را می‌پروراند. بی‌تفاوتی، بحران‌های اخلاقی را دوچندان می‌کند و آنومی اخلاقی را شدت می‌بخشد. نیندیشیدن به مبارزه با طلاق، قانون زناشویی را از هم می‌گسلد و نظام خانواده را متلاشی و بی‌سازمان می‌کند.

اعتیاد و مصرف آن، خلاقیت و نوآوری را از کنشگری فعال و اثرگذار می‌گیرد. اجتماعی آشفته و ناامن می‌سازد. خودکشی، بازتابی از آنومی فرهنگی و نوعی فقدان تعادل است که کم منزلت شدن حیات انسانی را بازگو می‌کند. خشونت در سطح خانواده، بیانگر نهادینه نشدن حقوق عمیق شهروندی و پی‌نبردن به منزلت زنان جامعه و ارزش‌های دموکراتیک و کاهش مدارای اجتماعی است. این کتاب مسائل اجتماعی درسی است که برای دعوت متفکران اجتماعی، اجتماع و مدیران، برای همیاری در جهت بهبود جامعه‌ای است که همگان در کشتی آن نشسته‌ایم، سوراخ شدن کشتی، غرق شدن همه است، این کتاب توصیه می‌کند تا از فردگرایی بکاهیم. فقرا و اسب‌پذیران را بیشتر دریابیم. بازگردیم به قانون، در راه کاهش فساد تلاش کنیم. همچنان قانون را به کار عمل، فکر و کنش خود قرار دهیم.

بر این اساس کتاب بعدی در دو بخش و ده فصل به شرح زیر است:

- فصل اول: این فصل با عنوان "پارادایم مسائل اجتماعی و پاسخ به پرسش بنیادین جامعه‌شناسی"، از نگاه پارادایم کاکردگرایی-ساختاری، تضاد و کنش متقابل نمادین، در پی پاسخ به پرسش‌های بنیادین جامعه‌شناسان در باب مسائل اجتماعی و شیوه کنکاش و مواجهه با آن بوده است. مسئله اجتماعی را از پرتو نظریه‌های جامعه‌شناسی تحلیل نموده است.

- بخش اول: بخش اول کتاب، به مسائل اجتماعی کلان-ذهنی به شرح ذیل پرداخته است.

- فصل دوم: فصل دوم "آنومی اجتماعی در اجتماع در حال گذار جامعه ایرانی" را نشان می‌دهد. در این قسمت تاریخچه ظهور آنومی از زمان سقراط و یونان باستان، تعاریف آنومی و به دیدگاه ویلیام جوشیا، گودال پلچک، رابرت مرتن و امیل دورکیم در باب علت ظهور آنومی پرداخته شده و در ادامه با استفاده از یافته‌های تجربی به علت‌کاوی ظهور آنومی در ایران توجه شده است.

- فصل سوم: عنوان این فصل "خلق بی‌تفاوتی اجتماعی، ساختار اجتماعی و سیاسی" است. ضمن ریشه‌شناسی بی‌تفاوتی اجتماعی، سنخ‌شناسی آن، از دیدگاه بحران سرمایه اجتماعی، شهرگرایی مدرن، مسئولیت‌پذیری اجتماعی فردیناند تونیس، نظریه فردگرایی و جمع‌گرایی، نظریه لوث (بخش) مسئولیت، همدلی اجتماعی، مبادله اجتماعی و کیفیت تجربه‌های گذشته، یافته‌های تجربی پژوهش‌های ایرانی تفسیر و تحلیل شده است.